

Anketa k 50. výročiu časopisu Slovenská literatúra

V roku 2003 si nielen Slovenská akadémia vied, ale aj časopis Slovenská literatúra pripomenuli 50. výročie založenia. Pri príležitosti tohto okrúhleho výročia redakcia Slovenskej literatúry pripravila anketu s tromi krátkymi otázkami, ktoré mali ambíciu ponúknuť literárnym vedcom a literárnym historikom priestor nielen na retrospektívu, ale aj možnosť vysloviť sa k aktuálnym vedným trendom a problémom vedeckého života. Boli sme príjemne prekvapení záujmom vedeckej obce zúčastniť sa tejto iniciatívy prostredníctvom rôznorodých názorov a podnetov, ktoré mali široký diapazón – od kratších poznámok a drobných úvah až po širšie koncipované spomienkové a literárno-teoretické príspevky. Preto sme sa rozhodli túto redakčnú iniciatívu nechať otvorenú ako diskusiu, ktorá v prípade záujmu môže pokračovať aj v ďalších číslach Slovenskej literatúry. Ak časové dôvody niekomu neumožnili sa jej zúčastniť, môže tak urobiť aj naďalej. Radi však privítame aj texty, ktoré sa nemusia viazať práve na túto anketu, ale môžu reflektovať súčasný stav literárneho výskumu, či postavenie a funkciu literárnej vedy v širšom historickom, kultúrno-spoločenskom kontexte. Zároveň ďakujeme všetkým, ktorí sa tejto ankety zúčastnili.

- r -

Anketové otázky

1. Roku 1989 sa skončilo obdobie ideologickej reglementácie literatúry a jej teoretickej reflexie, pričom vedecký výskum sa pluralizoval a obohatil o nové podnety. Boli pre Vás deväťdesiate roky v tomto kontexte v niečom podnetné a inšpirujúce, priniesli radikálnejší prelom v oblasti teoretického výskumu, alebo boli len hľadaním nového pojmovotvorného aparátu, resp. dá sa ešte uvažovať o literatúre v zmysle vývinu, striedania či zmeny metodologických prístupov? Ako vidíte budúcnosť literárnovedného myslenia, prípadne kultúrnu funkciu literárnej vedy v spoločnosti?

2. Čo pre Vás znamená pojem interdisciplinarita, je to len „módna záležitosť“, alebo si naopak myslíte, že je potrebné intenzívnejšie prehlbovať interdisciplinárne vzťahy? Ktoré vedecké disciplíny považujete z toho aspektu pre Váš výskum za najpodnetnejšie?

3. Ako sa pozeráte na vzťah medzi literárnovedným výskumom a jeho inštitucionálnym rámcom? Čo by sa malo podľa Vás v tomto kontexte zmeniť, prípadne ktoré problémy vnímate vo svojom výskume ako najakútnejšie?

1. Pod pluralitou vedeckého výskumu rozumiem (možno celkom nesprávne) relatívne rovnocennú tvorivú *spoluúčasť* rozmanitých metodologických postupov, ktoré svoju oprávnenosť potvrdzujú relevantnou výpovednou hodnotou. Konštatovanie o pluralizovaní nášho literárnovedného výskumu prijíмам preto (prepáčte) primerane skepticky.

Ani nie radikálny, ale primerane účinný „prelom“ si žiadali (a žiadajú) viaceré dlhodobo nerefektované, respektíve (eufemisticky povedané) zanedbávané problémy historickej poetiky, otázky celistvosti a diskontinuitnosti literárneho procesu, konzistentnosti a „otvorenosti“ literárnych druhov a žánrov... Vymedzený priestor ankety sotva stačí na vymenovanie „stojatých vôd“ slovenského literárnovedného bádania... Práve ich riešenie sa mohlo stať impulzom pre invenčnú teoretickú reflexiu, resp. pre hľadanie nových, či overovanie „starých“ metodologických postupov a pojmoslovného aparátu. Možno je môj pohľad príliš pragmatický – ale literárnu teóriu a literárnu históriu považujem (nie je to, samozrejme, moje prirovnanie, vyjadrili ho múdrejší) za spojené nádoby literárnej vedy.

Budúcnosť literárnej vedy a jej kultúrotvorného dosahu si odhadovať netrúfam. Videné z mne blízkeho zorného uhla, z ktorého „není prospěšnosti vědy kromě té, jež vyrůstá z pravdy“ (M. Červenka) – budúcnosť bude závisieť od miery argumentačnej presvedčivosti a etickej integrity tejto vedeckej disciplíny.

2. Módnu záležitosťou je skôr pseudointerdisciplinarita, ktorú si u nás mnohí – dokonca úspešne – zamieňajú so skutočnou interdisciplinaritou. Tá je legitímnym – a pri korektnom používaní efektívnym – metodologickým princípom aj v literárnej vede.

3. Inštitucionálny rámec a veda (nielen literárna) predstavujú napohľad „*contradictio in adiecto*“. Akokoľvek ale budeme hľadať *modus vivendi* vedeckého výskumu – bez (ekonomického, administratívneho a pod.) „rámca“ sa asi nezaobíde. Pravda, „rámec“ by mal predstavovať pružný, neprebyrokratizovaný systém a najmä – ak budem čiastočne konkrétna – mal by v prípade humanitných disciplín (vrátane literárnej vedy) rešpektovať ich vnútornú podstatu a zákonitosti. Povinnosťou druhej strany je zase garancia koncepčného a systémového riešenia vedeckej (literárnovednej) problematiky. Dokonca aj vtedy, keď „rámec“ z rôznych dôvodov zlyháva, či nefunguje... A čo jednotlivec v „rámci“ výskumu? Ostáva mu možnosť denne si opakovať známu prosbu sv. Františka z Assisi, aby bol schopný rozlišovať medzi tým, čo je a čo nie je v ľudských silách zmeniť – a občas napriek poznaniu riskovať pokus o zmenu „nezmeniteľného“...

Jozef Minárik

1. R. 1989 sa skončilo obdobie ideologickej reglementácie literatúry... Pravda, ale nastalo obdobie ekonomickej represie, ktorá je horšia než predošlá. Predošlá bola totiž len ohňom, pred ktorým stačíš ujsť, terazšia je povodňou, aká nastala pri potope sveta –